

(Text na titulní straně)

Ašer Goldenberg:

„Metrum a jeho význam v Bibli“

Nový metodologický přístup k problému biblického textu

Část první: Foneticko-rytmický aliterativní kontext v Bibli

Část druhá: Aliterativní exegeze, textologie a kontext v Bibli

Kniha byla vytištěna tiskem Multigraf ne ofsetovém papíru chromat, příspěvek amerických papírenských podniků Chadera

Kniha vyšla v únoru 1970, Tel-Aviv, vydáním autora

Všechna práva chráněna

(Text na straně 209)

„Oprava vokalizace Božího jména“

Všechno je závislé na šťastné náhodě, dokonce i svitek Tory, který je ve schránce na Toru. Štěstí přálo i závěru, k němuž dospěli učenci biblické kritiky na Západě: jakoby vokalizace Božího jména (na šva, cholam, kamac) nebyla autentická. Tento závěr byl přijat všemi biblickými badateli jako věc, o níž není třeba přemýšlet. Nicméně, pro každou věc, které přeje štěstěna, musí být také důvod.

Jev, který vedl k výše uvedenému závěru, má opravdu záblesk závažnosti. Vokalizátoři změnili „אדני יהוה“ a vokalizovali v tomto případě Boží jméno na: chatef-segol, cholam a chirik. Zde nebude moci vůbec nikdo popřít fakt, že vokalizace je umělá a nejde než o to, připomenout vizuální formou, že je nutné vyslovit „אלהים“. Proto byl přijat se souhlasem všech výše uvedený závěr: jestliže v místě, kde je nutné vyslovit „אלהים“, přizpůsobili vokalizátoři vokalizaci ke slovu „אלהים“ jako vizuální připomínku, je samozřejmé, že v místě, kde je nutné vyslovit „אדני“, přizpůsobili vokalizátoři cholam a kamac k vokalizaci „אדני“, kdežto autentická vokalizace „יהוה“ je docela jiná: patach, šva a segol (jahve). Učencům biblické kritiky na Západě se zdálo, že Boží jméno v tradiční vokalizaci má chybný smysl. V této opravené vokalizaci je podle nich srozumitelnější smysl. „יהוה“, který stojí vně existence a uvádí ji do činnosti jako první příčina – podle filozofické formulace Aristotela, formulace, která byla potom všeobecně přijímána ve středověku scholastickou filozofií a judaismem, založeným zejména Moše Ben-Maimonem.

Nalézají se však žalobci: Proč vokalizátor změnil v „אדני יהוה“ šva v chatef-segol, aby přizpůsobil jeho vokalizaci přesně k „אלהים“, kdežto zde (v יהוה) nechal, podle všeobecného mínění autentické šva, a nezměnil je v chatef-patach? Tato trhlina ve zdi, takřkajíc stoprocentního závažného důkazu, se zacpala chabou omluvou: jakoby to bylo jedno – šva nebo chatef-patach. Nicméně, proti nepůvodnosti koncepce tradiční vokalizace vyvstává velmi jasný fakt, který v každém případě potvrzuje původnost cholam. V období prvního chrámu začala být obvyklá vlastní jména s první částí Božího jména: יהוה-י na znamení věrnosti „יהוה“. V Pentateuchu se vypráví, že Mojžíš změnil jméno הושיע בן-נון na „הושיע“, když ho vyslal na výzvědy, a tak předvídal, že on nezradí Jehovu (4Mo 13:16). A zde, v místě, kde v první části Božího jména chybí samohláska patach, je ve všech vlastních jménech v Bibli z období prvního chrámu, v nichž se tato výslovnost objevuje, plné vav, a není možné zpochybnit, že se má číst cholam. A když je to tak, padá koncepce, jakoby cholam v Božím jméně

(Text na straně 210)

nebylo autentické. Naopak, potvrzuje se fakt, že cholam je v každém případě závazná realita. Jedna věc je jasná, že jméno „יהוה“ je z kořene היה, ale je jménem a ne slovesem, a dnes nevíme, jak a proč je odvozeno právě v této formě. Nicméně objektivní skutečnosti jeho používání v Bibli dokazují, že jeho vokalizace, když není vypůjčená z „אדני“, je tudíž vokalizací autentickou.

Zřetel k rytmicko-aliterativnímu kontextu v Bibli potvrzuje také původnost kamac. Bible má ve zvyku, jak jsem to ukázal v oddíle „Přebytečné hlásky“, přidávat přebytečné koncové písmeno „he“, které mění vokalizaci na kamac, aby souznělo s Božím jménem. Píseň „Otevřené moře“ (2Mo 15:1):

אֲשִׁירָה לַיהוָה כִּי גָאֵה גָאֵה

a „Debořina píseň“ (Soud 5:3):

אֲנִי כִּי לַיהוָה אֲנִי כִּי אֲשִׁירָה

Víc než na všech jiných místech vyniká původnost kamac v Božím jménu ve dvou místech v Bibli: Ž 116:15:

יִקְרָא בְעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתֵתָה לְחַסְדֵּי

Změna slova „מות“ na „מוֹתָה“ je v Bibli jen na tomto místě.

Jeremjáš 1:15:

הֲנִי קוֹרָא לְכָל מְשַׁפְּחוֹת מַמְלָכוֹת צְפוֹנָה נְאוּם יְהוָה

Ilustruje to také rým, který je v Žalmu 116:6:

שׁוֹמֵר פְּתָאִים יְהוָה דַּל תִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ

Nadto, téměř všechny ty tisíce míst, v nichž je uvedeno Boží jméno v Bibli, dokazují obzvláště svým souzvukem původnost kamac a autentičnost celé vokalizace vůbec, například:

Ž 24:1,2:

לַיהוָה הָאֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ תִּבֵּל וְיוֹשְׁבֵי בָהּ כִּי הוּא עַל יָמִים יִסְדָּהּ וְעַל נְהִירוֹת יִכּוֹנְנָהּ

Hlásky „דה“ se zde rýmuje s „יהוה“. Tato hláska se může velmi často objevovat ve slovech souznících s Božím jménem. Charakteristické v tom jsou dvě biblické pasáže, v nichž se objevují páry, které mohou být na obou stranách:

1Sa 2:24:

אֵל בְּנֵי כִּי לֹא טוֹבָה הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר אֲנִי כִּי שׁוֹמֵעַ מֵעֲבִירִים עִם יְהוָה

Izajáš 46:3:

וְאֵל יִאֲמַר בֶּן-הַנְּכַר הַנִּלְוָה אֶל יְהוָה לֵאמֹר הַבְּדֵל יִבְדִּילֵנִי יְהוָה מֵעַל עִמּוֹ

Učí nás srovnání dvou biblických pasáží:

Ž 92:14-16:

שְׁתוּלִים בְּבֵית יְהוָה... עוֹד יִנּוּבוּן בְּשִׁבְיָה... לְהַגִּיד כִּי יֵשֶׁר יְהוָה

Ž 95:1-3:

לְכוּ נִרְנְנָה לַיהוָה... נִקְדְּמָה פְּנֵינוּ בַתּוֹדָה... כִּי אֵל גָּדוֹל יְהוָה

Vážený dr. Naor dospěl v poslední době k novému výkladu na opravu Božího jména na patach a segol: Bůh se sám nazval „אהיה“, synové Izraele ho nazvali „יהיה“ a ve starověké hebrejštině „יהוה“ s patach a segol a jeho význam: „יהיה“. Nenalzáme na žádném místě v Bibli „יהוה“ s patach a segol místo „יהיה“. A vůbec, ať jsou výklady na opravu jaké jsou, připojení první části Božího jména k vlastním jménům s plným יהו- ve formě, která nebyla opravena na patach, popírá samo od sebe každý základ opravy.

(Text na straně 211)

A tak tedy se spojuje jedna k druhé biblická skutečnost v důkaz, že vizuální připomínka v „אדני יהוה“ oslepuje oči badatelů zábleskem své zdánlivé závažnosti. Ale jestliže dobře prozkoumáme historické okolnosti, které doprovázely zákaz vyslovování Božího jména, přesvědčíme se, že ne všechno co se blýská je zlato. Vychází najevo, že zastánci projednávaného závěru, když našli obě náhražky Božího jména, „אדני“ a „אלהים“ existující vedle sebe, předpokládali, že se obě dvě objevily najednou., tak jako biologové, kteří před Darwinem předpokládali, že všechny biologické formy, které existují na zemi, se objevily najednou.

Bezpochyby všichni badatelé uznávají, že v době mezi vyjitím z Egypta a počátkem druhého chrámu, v období vytvoření nejdůležitějších částí Bible: Zákona a Proroků, nebyla snaha distancovat se od používání Božího jména. Nejkonzervativnější biblický badatel M. C. Segal – budiž čest jeho památce – říká ve své knize *Tradice a kritika*, (str. 35): „V generacích, které předcházely druhému chrámu, nebyli vůbec žádní, kteří by váhali používat jméno „יהוה“, a toto svaté jméno bylo obvyklejší než jméno „אלהים“, a proto se tedy nepovažovala tato častá záměna Božího jména za „אלהים“ za nic jiného, než za snahu literárního obměňování použitím synonym, protože bylo velmi drahé pro pisatele Bible.“ A na str. 37 tamtéž, říká: „Je možné si představit, že s překonáním modloslužby v Izraeli, kterou zavedli Šalamoun, Jeroboám a Achab, začali ti, kteří se báli Jehovy, opouštět používání jména „אלהים“, které je v množném čísle a které bylo společné také pro ctitele model, a nazývali Boha Izraele pouze jménem „יהוה“, které je charakteristické jen pro něj samotného. A jak je vidět, rozšířil se tento zvyk také na pojmenovávání lidí.“

Podle všeho je dovoleno vyvodit z tohoto faktu, že se záměnou Božího jména vyvstala potřeba naučit lid těmto změnám a vhodné vizuální připomínky byly kvůli tomu. Nicméně v každém případě jedna věc je jasná: Snaha zaměnit integrálně Boží jméno za výraz „אדני“ se objevila asi tisíc let před vynalezením vokalizačních značek, věci, která byla vhodná pro vytvoření vizuálních připomínek (viz knihu M. C. Segala *Tradice a kritika*, článek *Jména elohim a Jehova v biblických knihách*).

Ze dvou míst v Talmudu se můžeme naučit, že tato snaha – záměna Božího jména jenom a jen jménem „אדני“ – byla přijata většinou izraelského domu jako integrální zákaz vyslovování Božího jména jeho písmeny ne později, než koncem druhého století.

V traktátu „עבודה זרה“, strana 17, se vypráví, že rabi Chanina byl potrestán smrtí upálením, protože vyslovil Boží jméno na veřejnosti, a v traktátu „פסחים“, strana 40, je řečeno: „Řekl rabi Nachman Bar-Jicchak: Ne jako v tomto světě to bude v příštím světě. V tomto světě se píše יר"ד ה"י a čte se אלף דל"ת, ale v příštím světě se bude psát יר"ד ה' a bude se číst ה' יר"ד ...

(Text na straně 212)

Řekl „Svatý budiž požehnán“, ne tak jak píšu čtu, píšu יר"ד ה"י a čtu אל"ף דל"ת.

Vokalizační systém, který umožnil vizuální připomínky, byl vynalezen asi šest set let po přijetí výše zmíněného zákazu, na konci sedmého století. I kdybychom předpokládali, že obě náhražky – „אדני“ a „אלהים“ – se objevily současně, nezavazuje nás to předpokládat, že existuje vztah mezi vokalizací Božího jména, které nedoprovází „אדני“ a mezi Božím jménem, které doprovází „אדני“, vzhledem k tomu, že záměna byla platná dlouhý čas před vynalezením vokalizačního systému, který mohl vytvořit vizuální připomínky. Ale z okolností, které doprovázely proces zákazu výslovnosti Božího jména je dovoleno si představit, že záměna za „אלהים“ platila později než primární záměna za „אדני“, protože záměna za „אלהים“ není vzpomenu v Talmudu, a citát z „פסחים“ ukazuje, že jen záměna za „אדני“ byla známa v období Talmudu. Navíc k tomu, jestliže budeme předpokládat, že také náhražka „אלהים“ se objevila ve stejné době s náhražkou „אדני“, zůstává otázka: Kvůli čemu vytvořili punktátoři vizuální připomínky v době, kdy si lid už zvyknul vyslovovat náhražky bez jakékoli vizuální připomínky? Protože jejich vytvoření nebylo možné v době, kdy vokalizační systém vůbec neexistoval.

Proti své vůli říkáš, že nejprve byla přijata pouze náhražka „אדני“. A „אדני יהוה“ se vyslovovalo „אדני אדני“, tak jak se to vyslovuje v současné době v „שלוש עשרה מידות“, a pouze s vynalezením vokalizačního systému vyvstala oku práce, co se zákazem výslovnosti Božího jména ve spojení „אדני יהוה“, a tehdy se rozhodli pro druhou změnu, a protože vznikla komplikovaná situace, nastala nutnost vyučovat lid druhé náhražce, potom, co si zvyknul během staletí na první náhražku – a tak potřebovali vizuální připomínku. Nicméně, když zaměnili před staletími výslovnost Božího jména za „אדני“, kdy ještě neexistoval vokalizační systém, vybrali právě alias „אדני“, protože jeho vokalizace na cholam a kamac byla podobná té Božího jména.